

ban is alkalmazott, rituális vasziljevi színpadi beszéd-technika ez esetben szöveg- és szituációidegen elem.

Az elhangzó szöveg (a színlap szerint Szeredás András és Natasa Iszajeva fordításainak felhasználásával) Kozma András munkája; jól mondható, lendületes színpadi anyaggá formálta Duras olvasva jóval nehezebb mondatait. (Csak azt a „*Republik tér*”-t tudnám feledni... Pedig legalább három elfogadható változat kínálkozott volna: 1. *Place de la République* [ejtsd: 'plasz dô la repüblük', rendben, idegen nyelv, biztosan modorosnak találtatott, elvetendő; kár érte]; 2. *Köztársaság tér* [ez ellen nem tudom, mi szólt – csak nem a mai, budapesti konnotációktól féltek az alko-

tók?!]; 3. *Republik tér* [még ez a hibrid, francia–magyar változat is jobb lett volna, mint a színpadról elhangzó értelmetlenség].)

MARGUERITE DURAS: NAPHOSSZAT
A FÁKON (Csiky Gergely Színház, Kaposvár)

Jelmez-díszlet: Antal Csaba. Rendezte: Anatolij Vasziljev.

Szereplők: Törőcsik Mari, Gubás Gabi, Kocsis Pál, Nyári Oszkár.

Rádai Andrea

Rész/vétlenség

ÖDÖN VON HORVÁTH: MESÉL A BÉCSI ERDŐ

A Katona József Színház *Mesél a bécsi erdőjében* egyre nagyobb teret hasít magának a fasizmus és a magánéleti tragédiához vezető részvétlenség. Ok-okozati viszony nincs e két dolog között, a szálak párhuzamosan futnak, és csak annyira kapcsolódnak össze, amennyire az átlagember életébe beleszólhat a nemsokára háborúba torkolló történelem. Mivel Ödön von Horváth darabjáról amúgy is ordít, hogy témája időszerű – a harmincas évekbeli és a mai válság rímel egymásra –, a rendező Zsámbéki Gábor mintha szándékosan kerülné az aktualizálást: az előadásban nincs egyetlen jelenre utaló kiszólás, jelmez vagy díszletelem. A politika és a magánélet, a múlt és a jelen közötti mélyebb összefüggéseket, lehetséges kapcsolódási pontokat a nézőnek kell megtalálnia.

A dráma egyik témája az emberi butaság. Mindenki a másiktól hiszi, hogy buta, ám a szereplők többsége – érzelmi intelligencia hiányában – maga nehezíti meg saját életét. Marianne unalmas vőlegénye, Oszkár és a kiszámíthatóság elől menekül az igaz szerelem és Alfréd karjába, ám túlságosan vak ahhoz, hogy lássa: utóbbi választotta kong az ürességtől. Alfréd persze hamar elunja Mariannét, s még közös gyermeküktől is igyekszik megszabadulni. A lány egyre mélyebb nyomorba süllyed, s korlátolt apja, a Tündérkirály sem siet segítségére, így Marianne egy sztriptíz-bárban, majd a börtönben köt ki. A beszűkült tudatú Oszkár visszafogadná, de a zabigyerektől ő is szabadulna, akárcsak Alfréd nagymamája, aki végül valóban átsegíti a túlvilágra a kis Leopoldot.

Míg Horváth drámájában a gazdasági válság és a terjeszkedő fasizmus a háttérben marad, a Katona előadásában erőteljesen kidomborodik, pedig Erichen és a Kapitányon kívül a szereplők nemigen politizálnak: a politikai helyzet

egyfajta közeg, amelyben az átlagemberek *elvannak*. A hirdetőoszlop plakátjai felvonásonként cserélődnek, a kampányüzenetek egyre konkrétabbak és egyértelműbbek. A jelenetek elején a konferanszié a munkanélküliség, a gazdasági helyzet és a választási eredmények adataival festi a közhangulatot. Az utolsó felvonásra a horogkeresztes zászlók szinte betérítik a színpadot; horogkereszt díszíti még a sztriptíz táncosnők enyhén szólva fallikus zeppelinjét is, s a mulató vendégei egy emberként éneklik a *Hoch- und Deutschmeistermarschot*.

Zsámbéki számos brechti, teátrális elemet csempészett az előadásba – ez indokolhatja azt is, hogy három felvonásban játszattja: a két szünet kizökcent és eltávolít.

Koncz Zsuzsa felvételei

BALRA FENT: Kovács Lehel (Erich) és Fullajtár Andrea (Valéria)

FENT: Elek Ferenc (Oszkár) és Rezes Judit (Marianne)

BALRA: Nagy Ervin (Alfréd), Bezerédi Zoltán (Tündérkirály), Elek Ferenc, Rezes Judit, Czákó Klára (Nagynéni), Tóth Anita (Ida) és Gera Marina (Petra)

Brechti elem a konferanszié (Dankó István) szerepeltetése, aki a szerzői instrukciók egy részét – a színpadon kívüli események és a helyszínek leírását – is megosztja a közönséggel. Ezenfelül ő képviseli az erkölcsi tekintélyt is: egy hátborzongatóan megvilágított jelenetben (fény: Bányai Tamás) ő játssza Mariannének az anyai szeretet iránt érzéketlen gyóntatóatyját; és rosszállóan csóválja fejét, amikor a mulatóban a *Hoch- und Deutschmeistermarschot* éneklük.

A díszletelemek (Khell Csörsz) szellemsen jelzésszerűek: a helyszínt másodkategóriás tájképek jelzik; az első felvonásban helyi nevezetességgént mutogatja a romantikus várromot ábrázoló háttér Alfréd anyja és nagyanyja. Gyakran maguk a színészek hordják be a kellékeket, sokszor azonban a színpadon maradnak az előző jelenet díszletelemei: Marianne például a mulató, a horogkereszt alakba felborult székek romjain tudja

meg, hogy gyermeke meghalt. A színpadon végig látható a babaklinika, a Tündérr király üzletének kirakata: egy apró csontváz mementója.

A zenészek (Sáry László és Várady Zsuzsa) nem különülnek el a játéktértől: a színpad bal első sarkában pötyögik el a Strauss muzsikájára csak emlékeztető dallamokat. Egyébként végig figyelemmel kísérik az előadást, sőt olykor bele is keverednek; részegen dülöngélve húzzák a talpalávalót a Tündérr király mulatozó társaságának.

Színészi teljesítmény szempontjából a Katona előadása szinte feddhetetlen, még a mellékszerepekben is izgalmas alakításokat láthatunk. Rezes Judit Marianneja fokozatosan jut el az egzaltált kamasz lánytól a fájdalmas anyáig. Az első felvonásban hektikus, türelmetlen mozdulatokba sűríti nyugtalanságát és elégedetlenségét, s magazinok címlapjáról ellesett pózokba egy izgalmasabb élet iránti vágyát. Hosszú, szőke haja ekkor még gondtalanul úszik a levegőben, míg a kis Leopold születése után már praktikusán rövidre nyírt frizurájú, asszonyos hálóingben lebbenő figurát látunk. Majd amikor sztriptíz táncosnőként egy földgömbön egyensúlyoz a Maximban, testének csupaszsága, lényének sebezhetősége végtelenül szomorú látványt nyújt. Vőlegénye, Oszkár (Elek Ferenc) a kisemberek tompultságával, a társadalmi elvárások közepette küzd azért, ami neki jár. Bár Marianne zabigyerékéből ő sem kér, talán nem velejéig romlott alak; mozdulataiban azonban néha valami szadizmusra is kész elfojtottság tör fel: háborzongató, ahogy menyasszonya nyakát simogatja. Nagy Ervin nagyszerű mint léha, vágyainak pillanatnyi kielégítésére koncentráció, üres Alfréd. Valéria (Fullajtár Andrea) túlérett szépasszony, az összes szereplő közül ő a legjobb emberismerő, benne a legtöbb a részvét. Tisztában van magánéleti kapcsolatainak üzleti jellegével is: kitartja a fiatal férfiakat, akik mellett – cserébe – nem fáj úgy az öregedés. Bezéredi Zoltán Tündérr királyja nem lát tovább az orránál,

és *nekem nincs lányom* típusú frázisokba kapaszkodik makacsul.

A többi szereplő groteszk tablóba rendezve mutatja be a korabeli Bécsset. Bán János Kapitánya a Monarchia szelíd veteránja. A mindenkit ismerő Hierlinger Ferdinánd (Vajdai Vilmos) gáláns, csavaros eszű szélhámós. Erich (Kovács Lehel) indulatos törpefasiszta. A gyermeklány Idaként Tóth Anita úgy szalad a labda után, mint ha művésztagjai lennének: az elfojtáson alapuló nevelés csemetéjét csak egy hajszál választja el a torzszülött-ségtől. A hentessegéd Havlitschek (Lengyel Ferenc) úgy vágja a nyers húst a vágódeszkához, ahogy valószínűleg a nőket vágja a falhoz. Alfréd anyja (Bodnár Erika) ugyan tisztában lenne erkölcsi kötelezettségeivel, de gyenge és belenyugvó. A nagyanya (Lázár Kati) a mesebeli gonosz mostohát, az elpusztíthatatlan öregasszonyt testesíti meg. Amikor az előadás végén Marianne összeomlik az Oszkár oldalán reá váró élet és gyermekének halála miatt, a nagyanya lelkenedezve játszik a kis Leopoldnak szánt, felhúzható, bicikliző kacsával.

Nem látja az összefüggést.

ÖDÖN VON HORVÁTH: MESÉL A BÉCSI ERDŐ (Katona József Színház)

Fordította: Mészöly Dezső. **Díszlet:** Khell Csörsz. **Jelmez:** Szakács Györgyi. **Dramaturg:** Török Tamara. **Zenei munkatárs:** Sáry László. **A rendező munkatársa:** Tiwald György. **Rendező:** Zsámbéki Gábor.

Szereplők: Nagy Ervin, Bodnár Erika, Lázár Kati m. v., Vajdai Vilmos, Fullajtár Andrea, Elek Ferenc, Tóth Anita, Lengyel Ferenc, Bán János, Olsavszky Éva, Rezes Judit, Czákó Klára, Gera Marina m. v., Kovács Lehel, Pálmai Anna, Szirtes Ági, Tenki Réka, Dankó István, Ujlaki Dénes, Sáry László, Várady Zsuzsa.

Ugrai István

Csorog az üres árok

ANTON PAVLOVICS CSEHOV: HÁROM NŐVÉR

Tompa Gábor rendező értelmezésében a *Három nővér* az utolsó ítélet utáni, a véget váró apokaliptikus dráma, amelyben minden szereplő csak egy nagy ábrándnak él, filozofikus gondolataik pedig csupán az idő múlásának értelmetlenségét nyomatékosítják. A Kolozsvári Állami Magyar Színház előadása azonban nemcsak ezt a nyomasztó reménytelenséget közvetíti, hanem egy olyan komplex értelmezését adja

a Csehov-műnek, amely – ritkaságszámba menően – képes érzékeltetni a helyzet szánalmasságából fakadó mély humorát is. Ez a rendkívül részletesen kidolgozott, tudat alatti korokban tett időutazás végül fölöttünk nyitja meg az eget.

Az előadás intenzív feszültségét és legérdekesebb részét a szereplők verbálisan elképzelt-vágyott-kívánt világképe, illetve a valóságuk és a nevezett célok sem-